زمان و پێوەندیی بە ماناوە

زەیتوٚ شێخانی

لەم کاتەی باسی مانای وشەکان و ڕستەکان دەکەین، وا تێدەگەین بابەتەکە تێگەیشتووین و پێویست بە ڕوونکردنەوە ناکات، بەڵام ئەگەر بگەڕێینەوە سەر ئەو ڕستانەی کە باسی مانا دەکەن، بۆمان دەردەکەوێت کە پێویستیمان بە دیراسەیەکی قووڵ هەیە، ڕستەکانیش ئەمانەن:

– بۆ گەڕان بەدوای مانای وشەیەک پێویستە بگەڕێینەوە بۆ فەرهەنگی زمان.

– مەبەست لەم ڕستانە گەیاندنی مانایە بە تۆ.

– ئایا گوێت لە برووسک و گەواڵە بووە، ئەمە مانای ئەوەیە باران دەبارێت.

– بزوێنی کورت و کاف و بزوێنی درێژ و نون مانای کۆ دەگەیەنێت لە زمانی کوردی..

– وشەکان مانایان نییە، بەڵام ماناکان لای خەڵکییە.

– ئەم کارە لای من هیچ مانایەک ناگەیەنێت.

ئەگەر سەرنجێکی ئەو ڕستانە بدەین کە لە پێشەوە باسمان کرد بۆمان دەردەکەوێت کە مانای وشەی مانا لە هەریەک لە ڕستەکان جیاوازە. جارێک پێوەندیی نێوان وشەکان دەردەخات و جارێکی تر پێوەندیی نێوان ڕووداوەکان. جارێکی تر هەڵچوونە و دواجاریش بە کردارێکی ئەقڵی ناوخۆیی دادەنرێت.

ئەم بابەتە زۆر لە مێژەوە زانا و فەیلەسووفانی خەریک کردووە، زانایانی ئیسلامیش لەسەر ئەم بابەتەوە دواون. بۆ نموونە ئیمام فەخرەدین و شوێنکەوتووانی دەڵێن وشەکان بەپێی گۆڕانی وێنە لە ئەقڵدا دەگۆڕێن، بۆ ڕوونکردنەوەی ئەم دەربڕینە دەڵێن ئەگەر کەسێک تارماییەکی لە دوورەوە بینی وایزانی بەردە ناوی لێ دەنێ بەرد، لە پاشان لێی نزیک بۆوە وایزانی درەختە ناوی لێدەنێ درەخت، ئەگەر زیاتر لێی نزیک بۆوە وایزانی ئەسپە ناوی لێدەنێ ئەسپ، ئەگەر لە کۆتاییدا بۆی دەرکەوت مرۆڤە ناوی لێدەنێ مرۆڤ. کەواتە ناو لێنانی شتەکان بەپێی مانا ئەقڵییەکانە نەک بەپێی شێوەی ڕاستەقینەی دەرەوەی. (جرجاتی) دەڵێت زانینی شوێنی ماناکان لەدەروون زانینی شوێنی ئەو وشانەیە کە بەڵگەی قسەکردنە...تاد.

ئەم دوو نموونەیە بەڵگەن لەسەر ئەوەی کە ئەم کێشەیە هەر لە مێژەوە گرنگی پێدراوە. بە سەیرکردنێکی خێرا بۆ تەوەرەکانی ئەم بابەتە بۆمان دەردەکەوێ کە ئەم بابەتە ئاڵۆزە، دەروونزانیش بەرپرسە لە شیکردنەوەی، بۆیە کێشەکە هەرچەندە ئاڵۆز بێت ناتوانێت وازی لێبهێنێت.

وشەکان وەک ڕەمز و ئیشارەت

لەم تەوەرەدا باسی ڕەمزەکان و پێوەندی بە وشەکان

دەکەین. مرۆڤ ژمارەیەکی زۆری لە ڕەمز و ئیشارەتی داهێناوە. بۆ نموونە جوولاندنی شان بەڵگەیە لەسەر گوێ نەدان. لێدانی تەپڵ لای هەندێک تیرەی ئەفریقی بەڵگەیە لەسەر ئاگادارکردنەوەی خێرا. هەروەها ئیشارەتی دەستی لەکاتی قسەکردن و ئیشارەتی ڕووناکی لە ئوتۆمۆبیلەکان... تاد. دەتوانین لە تاقیگەی دەروونزانی ڕەمز دروست بکەین، وەک ئەوەی زانای دەروونزانی (پاڤلۆڤ) دروستی کرد و لەسەر سەگەکانی جێبەجێی کرد.

زمان تەنیا وشە نییە، بەڵام با بەشێوەیەکی کاتی بۆ مەبەستی دراسەکردن وای دابنێین. لەسەر ئەم بۆچوونە هەر وشەیەک بە ئاگادارکردنەوەیەک دادەنێین کە ئیشارەتە، یان ڕەمزە بۆ زانیارییەک یان گفتوگۆیەکی دیاریکراو بەهۆی پەیوەستییان بەیەکەوە. ئەوەی زمان لە ڕەمز و ئیشارەتە سروشتییەکان جیا دەکاتەوە ئەوەیە کە توانایەکی زۆری هەیە بۆ دروستکردنی ڕەمز و ئیشارەت، دەتوانێت بە ئاسانی لێکی جیابکاتەوە، بەڵام هەرچەندە مرۆڤ بەهۆی زمانەوە توانای دروستکردن و وەرگرتنی ڕەمز و ئیشارەتی هەبێت سوودی نییە ئەگەر نەتوانێت ڕووداو و شتەکان لە سروشت جیابکاتەوە و پۆلینیان بکات وەک ماڵ و درەخت و باڵندە... تاد. هەروەها مرۆڤ توانای هەیە هەزاران شت و ڕووداو لە یەکتر جیابکاتەوە، توانای هەیە وشەکانی زمان لە یەکتر جیابکاتەوە، بەڵام بێگومان فێربوونی ئەم هەموو جیاکردنەوە زۆرە ماوەیەکی دووردرێژی دەوێت.

لەوکاتەی مرۆڤ گەورە دەبێت و گەشە دەکات زانیاری زیاد دەبێت و کۆمەڵێکی زۆر فرەوان لە ڕەفتاری فێربوو وەردەگرێت، بە تووشبوونی زیاتر بۆ کرداری فێربوونی نوێ، تاک خۆی دەبینێتەوە تووشی کرداری تر دەبێت لەگەڵ کردارە کۆنەکە لێک دەچێت، بەواتایەکی تر ئەو کردارانەی کە لە پێشەوە فێربووە یارمەتی دەدات بۆ فێربوونی کرداری تر. بۆیە دەتوانین بڵێین کرداری واتادار کرداری فێرکردنن یان بیرکردنەوەی نوێن، ئەم کردارەی فێربوونی ئاسانە پێکهاتووە لەڕێنمایی کۆن. ئەگەر مانا بەم شێوەیە تێبگەین. دەتوانین بڵێین بارێکی تایبەتە لە بارەکانی گواستنەوەی کاریگەری مەشق (انتقال أثر التدريب). بەم شێوەیە مانای وشە زیاتر ڕوون دەبێت بە زیادبوونی ژمارە پەیوەستییەکانی. کەواتە هەرچەندە مانا ڕوون و ئاشکرا بێت فێربوونی ئاسانتر و خێراتر دەبێت.

لە پێشەوە باسی زاراوەی پەیوەستییەکانمان کرد بۆیە پێویستە لەسەری بدوێین. بۆ ڕوونکردنەوەشی ئەزموونەکەی زانای دەروونزانی ناسراو (پاڤلۆڤ) دەهێنینەوە یادی خۆمان کە لەسەر پەیوەستی سەگ ئەنجامی دا.

لەم ئەزموونەدا گوێ لێبوونی زەنگ دەبێتە هۆی هاتنە خوارەوەی لیک. واتە سەگ وەڵامدانەوەیەک پێشکەش دەکات بەهۆی دووبارەبوونەوەی گوێ لێبوونی لە دەنگی زەنگ و هاتنی خواردن. ئەمەش ئەوە دەگەیەنێت کە دەنگی زەنگ ئاگادارکردنەوەیەکی بێ مەرجە و بەستراوەتەوە بە ڕژانی لیک.. پێویستە ئاماژەش بۆ ئەوە بکەین کە جیاوازییەکی گرنگ هەیە لەنێوان وەڵامدانەوەی سەگ بۆ خواردن و وەڵامدانەوەی بۆ دەنگی زەنگ واتە سەگ کە خواردنی بۆ دێت دەیخوات، بەڵام تەنیا لیک دەڕێژێت کە گوێی لە دەنگی زەنگ دەبێت. بە وتەیەکی تر ئاگادارکردنەوەی مەرجی تەنیا بەشێکە لە وەڵامدانەوە، پێویست بە وەڵامدانەوەی بێ مەرجی ناکات، ئەمەش شتێکی بەڵگەنەویستە، چونکە سەگ ناتوانێت خواردن بخوات ئەگەر لەپێشی نەبێت. سەگ ناتوانێت لەگەڵ گوێ لێبوونی دەنگی زەنگ ئەم جۆرە کارە ئەنجام بدات کە پێوەندی بەخواردن هەیە، ئەمەش ئەوە دەگەیەنێت کە پەیوەستییەکان کرداری میکانیکی نین. ئێمە دەتوانین وەڵامدانەوە بە پێوەر دیاری بکەین، بەڵام ناتوانین بەهۆی پێوەرەوە، وەڵامدانەوەکە لە بارێکی فێرکردنی ئیدراکی بپێوین، چونکە وەڵامدانەوە دوو ئاگادارکردنەوە بەیەک دەبەستێتەوە بەبێ بوونی وەڵاندانەوەیەکی ئاشکرا، بەڵام لە ڕووی ئەزموونییەوە دەتوانین لە بوونی ئەم پەیوەستییە دڵنیابین لەوکاتەی کەوا لە مرۆڤێک دەکەین کارێک بکات کە ناتوانێت ئەنجامی بدات.

ئەوەی لە پێشەوە باسمان کرد دەتوانین بەم شێوەیە پوختی بکەین:

١- پەیوەستی کارێکە لە ناخی گیانلەبەرێک ڕوودەدات بەشێوەیەک کە ئاگادارکردنەوەکە بە بەشێک لە وەڵامدانەوە دەبەستێت.

٢- بەیەکەوە بەستنەوە یان کرداری دەروونی لەوانەیە تەنیا بەشێکی بچووک لە وەڵامدانەوەی بنەڕەتی پێک بهێنێت کە ناتوانین تێبینی بکەین.

٣- کرداری دەروونی هەمان شتە کە پێی دەوترێت مانای ئاگادارکردنەوەی زمانی.

کردارە ناوەندییەکان

مانا لەوانەیە تەنیا مانابێت و هیچ شتی تر نەبێت، ڕەمزیش لەوانەیە مانا بێت و بەبێ ئەوەی شتی تر ڕووبدات، بۆ نموونە کە دەڵێین (ماڵ) ئەم وشەیە مانایەکمان دێنێتەوە یاد، بەڵام کردارە ناوخۆییەکە تا ئێرە کۆتایی دێت و پێویستی بە زانیاری زیاتر نییە، بەڵام لە بارەکانی تر بەتایبەتی لەکاتی بیرکردنەوە، مانا بۆ شتی ترمان ڕادەکێشێت، واتە مانا پەیوەستە بەوەڵامدانەوە یان مانای تر. بۆ نموونە ئەگەر داوا لە کەسێک بکەین لەکاتی بیستنی وشەی (ماڵ) ئەو وشانە بڵێت کە بە خەیاڵیدا دێت، ئەویش لەوانەیە بڵێت (دایک، باوک، منداڵ، قوتابخانە، کتێب...تاد) ئەمەش ئەوە دەگەیەنێت کە تاک لەلایەک پەیوەستییەکانی وەڵامدانەوە پێشکەش دەکات، لەلایەکی تر پەیوەستییەکانی وشەی (ماڵ) بەمانایەکی تر پێشکەش دەکات. کەواتە لێرەدا مانا دەبێتە کردارە ناوەندییەکان. بە وتەیەکی تر مانا دەبێتە ناوەند لەنێوان ڕووداوەکان و کردارە دەروونییەکان کە بەیەکەوە بەستراون. ئەوەی شایانی باسە ئەزموونەکان دەریانخستووە کە ئەم کردارانە نەک تەنیا لای مرۆڤ، بەڵکو لای گیانلەبەرانیش بەدی دەکرێت. کێشەی مەرجەکان و مانا زۆر بەفرەوانی لە وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا و یەکیەتی سۆڤیەت دیراسەکراوە، لەم دیراسانەدا زانایان هەڵسان بە پێشکەشکردنی وشەیەکی دیاریکراو بۆ ئەو کەسانەی کە بەشداربوون لە ئەزموونەکە. لە پاشان وشەی دووەمیان پێشکەش کردن کە لە ڕووی مانا یان شێوە یان گوفتار بەیەک دەچوون. ئینجا هەڵسان بە پێوانی (بە گشتیکردن) بەهۆی ڕادەی هێزی وەڵامدانەوە بۆ وشەی دووەم. بینیان بەگشتیکردن بەهۆی مانا بەهێزترین جۆری بەگشتیکردنە.

مانای دەلالی و مانای ویژدانی

توێژەران جیاوازییان لەنێوان دوو لایەنی مانا کردووە ئەویش مانای دەلالی و مانای ویژدانییە. مانای دەلالی بریتییە لەوەی کە وشە ئاماژەی بۆ دەکات. بۆ نموونە ئەگەر لە کەسێک بپرسی (کورسی چییە؟) ئەوا ئاماژە بۆ ئەو کورسییە دەکات کە لە ژوورەکەدایە. لە زانستەکان زانایان هەڵدەستن بە داهێنانی وشەکان بۆ ئاماژەکردن بە شتێکی دیاریکراو، بەشێوەیەک مانای ناگۆڕێت و ناوەرۆکی هەڵچوونیش ناوروژێنێت، بەڵام مانای دەلالی دەگۆڕێت و مانایەکی نوێ دەبەخشێت. بۆ نموونە کە وشەی (خانە) لە زیندەوەرزانی دەخوێنینەوە دەزانین مەبەستی شتێکی دیاریکراوە و جێگا و وەزیفەیەکی دیاریکراوی هەیە، بەڵام وشەی (خانە) پێشینانمان بۆ ئەو شوێنەیان بەکارهێناوە کە ڕەشەوڵاخی تێدا حەواوەتەوە. لێرەدا مەبەستمان ئەوەیە هەر وشەیەک مانایەکی ویژدانی هەیە و مەودایەکی فرەوان لە هەڵچوون و بۆچوونەکان داگیر دەکات.

لەوانەیە دوو وشە یەک مانای دەلالی هەبێت، بەڵام دوو مانای ویژدانی جیاوازی هەبێت، بۆ نموونە هەردوو وشە (بەکرێ گیراو، کرێکار) لە زمانی کوردی یەک مانای دەلالیان هەیە، چونکە هەردووکیان باسی کەسێک دەکەن کە بەکرێ کار بکات، بەڵام ئەو هەڵچوونانەی کە هەردوو وشەکە دەیوروژێنن جیاوازە، واتە هەریەک لە وشەکان مانایەکی ویژدانی جیاوازی هەیە (بەکرێ گیراو بە کەسێک دەوترێت کە بەکرێ کاری خراپە بکات، جا ئەو کارە دژ بە تاکە کەسێک بێت یان دژ بەکۆمەڵ، بەڵام کرێکار بە کەسێک دەوترێت کە بەهۆی کار و ماندووبوونییەوە کرێ وەردەگرێت).

زۆر لە وشەکان مانای ویژدانییان گرنگترە لە مانای دەلالییان. بۆیە شاعیر و ئەدیب و چیرۆکنووسەکان پشت بە مانای ویژدانی دەبەستن، بەڵام زانایان هەوڵ دەدەن بە ڕادەیەکی زۆر پشت بەمانای دەلالی ببەستن.

پێوانی مانا

لەوانەیە بەکارهێنانی پێوانی مانا زۆر گونجاو نەبێت لە زمانی کوردی، چونکە وشەی پێوان زیاتر بۆ پێوانی شتی تر بەکاردێت، درێژی... تاد، بەڵام دوای بەدواداچوونی وشەی (القیاس) لە عەرەبی و وشەی (Measure) لە ئینگلیزی دەرکەوت کە ئەوانیش بۆ پێوانی شتی تر و مانا بەکاردەهێنن، بۆیە ئێمەش لێرەدا وشەی پێوان بەکاردەهێنین.

ئەو شیکردنەوەی دەربارەی وەرگرتنی مانا خستمانە ڕوو جەخت لەسەر ئەو زانیارییانە دەکات کە تاک فێری دەبێت. ئەو زانیارییانەش لە کەسێکەوە بۆ کەسێکی تر جیاوازن، بۆیە ماناکانیش لە ڕووی دەلالی و ویژدانییەوە جیاواز دەبن. ئەم بۆچوونە چۆنیەتی پێوانی مانای بۆ زانایانی دەروونزانی دەرخست. ئەوانیش بەم ڕێگایانە وەڵامیان دایەوە:

١- وەڵامدانەوەی ئازاد: ئاسانترین ڕێگا بۆ زانینی

مانای وشەیەک سەبارەت بە کەسێکی دیاریکراو ئەوەیە کە لێی بپرسین، ئەم وشەیە لای تۆ چی دەگەیەنێت؟ بۆ نموونە دەتوانین داوا لە منداڵێک بکەین وەسفی (کۆتر)مان بۆ بکات. ئەگەر منداڵەکە خۆی دوورخستەوە لە وەسفکردنەکە یان باسی بابەتێکی تری کرد پێوەندی بە وەسفکردنەکە نەبوو ئەوا وەرناگیرێت، تەنیا ئەو مانایە وەردەگیرێت کە منداڵان بەشێوەیەکی گشتی لەسەری کۆکن. پێشی دەوترێت پێناسە.

هەر لە هەمان ڕێگا دەتوانین شێوازێکی تر بەکاربهێنین، ئەویش ئەوەیە داوا لەتاک بکرێت وێنەی ئەو وشەیە بکێشێت کە دەمانەوێت ماناکەی بپێوین. وەک داواکردن لە منداڵ وێنەی سێگۆشەیەک بکێشێت، یان داواکردن لە قوتابییەکی زانکۆ وێنەی خانەیەکی ئەندامی بکێشێت. ئەم شێوازە لە پێوان توانای تاک بۆ دەربڕین و وێنەکێشان و تێگەیشتنی بیرۆکەکە کاری لێدەکات.

٢- جیاکردنەوە: ئەگەر بمانەوێت وەڵامدانەوەیەکی بابەتیمان دەست بکەوێت و پێوانیشی ئاسانتر بێت دەتوانین ئەم ڕێگایە بەکاربهێنین، لەم ڕێگایەدا کۆمەڵێک شت دەدرێتە تاک و پێی دەوترێت کام شت لەمانە مانای وشەکە دەدات جیای بکەرەوە.

زانای دەروونزانی (کوخر) گۆڕانکارییەکی گرنگی بەسەر ئەم ڕێگایەدا هێناو ناوی نا ڕێگای (گۆڕاو) لەم ڕێگایەدا سێ ڕەگەز یان زیاتر دەدرێتە تاک و داوای لێ دەکرێت ئەو ڕەگەزە هەڵبژێرێت کە پێوەندی بە چەمکەکە یان وشەکە نییە. لە سوودەکانی ئەم ڕێگایە پێویست ناکات، توێژەر باسی هیچ چەمکێک بکات. هەروەها دەتوانێت زیاتر لە چەمکێک لە یەک کاتدا بپێوێت. دەتوانێت هەر تێکەڵاویەک هەبێت لەنێوان چەمکەکان جیای بکاتەوە، لەم نموونەیەدا:

قوتابخانە، پەرستگا، مزگەوت، نوێژ

داوا لە تاک دەکرێت ئەو وشەیە جیابکاتەوە کە پێوەندی بە وشەکانی تر نییە یان جیاوازە.. لە ڕاستیدا نموونەکە دوو وشەی تێدایە پێوەندی بە وشەکانی تر نییە. ئەگەر تاک بۆچوونی ئایینی هەبێت ئەوا وشەی (قوتابخانە) جیادەکاتەوە، بەڵام ئەگەر بیر لە بیناسازی بکاتەوە وشەی (نوێژ) جیادەکاتەوە.

٣- لێگەڕانی ئازاد: ئەم ڕێگایە بەکاردێت بۆ دۆزینەوەی تایبەتمەندییەکانی تاک. هەروەها ئەم ڕێگایە ئەوەش دیاری دەکات ئەگەر تاک بۆچوونێکی جیاوازی هەبێت لەگەڵ تاکەکانی کۆمەڵگەی زمانەوانی یەک نەگرێتەوە لەم ڕێگایەدا داوا لە تاک دەکرێت لە کاتی بیستنی وشەیەک بەخێرایی هەر وشەیەک بەبیریدا دێت بیڵێت. ئەویش بەزۆری ئەو وشانە دەڵێت کە یەک پۆلین لەگەڵ وشەی بیستراو. بۆ نموونە ئەگەر بڵێین (دایک)، لە وەڵامدا لەوانەیە ئەم وشانەمان گوێ لێ بێت (باوک، کوڕ، کچ..تاد)، بەڵام ئەگەر وشەیەکی وەک (پێنووس)مان گوێ لێبوو، ئەوا بۆمان دەردەکەوێت کە بۆچوونی تاک لەگەڵ کۆمەڵگەی زمانەوانی یەک ناگرێتەوە. شایانی باسە ئەم ڕێگایە بەکار دەهێندرێت، بۆ شیکردنەوەی دەروونی و دیاریکردنی نەخۆشییە دەروونییەکان، بەڵام پێوەندی بە بابەتەکەمانەوە نییە. بۆیە باسی ناکەین.

٤- جیاکراوەی دەلالی: (وزکۆد) و هاوڕێکانی ئەم ڕێگایەیان داهێنا بۆ پێوانی بیروبۆچوونەکان. بۆ نموونە گریمان دەمانەوێت مانای ویژدانی وشەی (دایک و باوک) لای ژمارەیەک لە قوتابی دیاری بکەین، کۆمەڵێک قادرمەی دژ بەیەکیان پێشکەش دەکەین و داوایان لێ دەکەین نیشانەی (×) لەم شوێنە دابنێن کە خۆیان هەست دەکەن پێوەندی بە هەردوو وشەکەی سەرەوە هەیە. نموونەکەش لە حەوت قادرمە پێک هاتووە بەم شێوەیە:

دڵخۆش – – – – – – دڵتەنگ
خێرا – – – – – – لەسەرخۆ
بەهێز – – – – – – بێ هێز
توندوتیژ – – – – – – نەرمونیان
باش – – – – – – خراپ

دوای وەڵامدانەوەی قوتابیان (ناوەندە ژمێری) جووتە دژ بە یەکەکان دەردەهێنین و هێڵکارییەکی بەیانی بۆ دەکێشین. ئەمە بە بۆچوونی ژمارەیەکی دیاریکراو لە کۆمەڵگەی زمانەوانی دەبێتە پرۆفیلی تەواو بۆ ئەم چەمکە.

لە کەموکورییەکانی ئەم ڕێگایە ئەگەر ژمارەیەکی زۆر لە وەڵامدانەوەمان لابێت لە کاتی بەکارهێنانی شێوازەکانی ئامار جیاوازییەکانی بیروبۆچوون دەشاردرێنەوە و بە تەواوی بەدیار ناکەون. هەروەها

شێوەیەکی تەواو راستمان دەربارەی مانا لەیەک شارستانی ناداتێ.

کارلێکردنی مانا

زانایانی پەروەردە بۆ روونکردنەوەی مانای دەلالی لە پرۆگرامەکانی خوێندن ئەم کارلێکردنەی مانا بەشێوەی پێناسە یان نموونە یان ناوەرۆک..تاد بەکاردەهێنن. بۆ نموونە دەتوانین مانای وشەیەکی بێگانە تێبگەین لەناو چەند رستەیەک، بەم شێوەیە:

- کاوە لە کارگەی دروستکردنی شووز کار دەکات.
- شووزی ئەم ساڵی ئافرەتان جیاوازە لەگەڵ پار.
- ئایا شووزەکەی تۆ لە پێستەیە یان شتی تر؟
- شووزەکەم بەهۆی باران تەڕ بوو.
- شووزی کوڕەکەم بێ قەیتانە.
- ئافرەتی دووگیان شووزی پاش پانی نزم لەبەر دەکات.

دوای خوێندنەوەی رستەی یەکەم خوێنەر شتێک تێدەگات دەربارەی وشەکە. لە رستەکانی دواتر ماناکەی زیاتر بۆ روون دەبێتەوە. لە رستەی کۆتایی بە تەواوی ماناکەی تێدەگات. هەروەها بەهۆی رستەکان کار و وەزیفە و بەشێک لە شێوەی...تاد روون دەبێتەوە.

دوای خستنەڕووی گرنگترین تەوەرەکانی بابەتەکە بۆمان دەردەکەوێت کە کێشەکە زۆر ئاڵۆزە و تا ئێستاش پێشکەوتنێکی زۆری بەخۆیەوە نەدیوە.

سەرچاوەکان

١- د. الحمداني، موفق، اللغة وعلم النفس، دار الكتب للطباعة و النشر، جامعة الموصل، (١٩٨٢).

٢- د. هـ. روبنز (ترجمة: د. احمد عوض) موجز تاريخ علم اللغة في الغرب، عالم المعرفة، الكويت (١٩٩٧).

٣- رێزمانی کوردی، پۆلی یەکەم و دووەم و سێیەمی ناوەندی.